

Enkele hoofdstukken uit de Praktijk der volledige Prothese

door P. H. Buisman

I

INLEIDING

Wie gelijk schrijver dezès uit hoofde van een positie bij een groot personeels-ziekenfonds, dat over het gehele land zijn werkingssfeer uitstrekt, min of meer een beroepsinstantie vormt voor leden, die niet tevreden zijn met de wijze waarop hun tandarts zijn prothetische bemoeiingen te hunnen opzichte heeft beëindigd, wie derhalve tot oordelen geroepen wordt inzake de vraag of in een concreet geval een kunstgebit al dan niet voldoet aan in redelijkheid te stellen eisen, zal veelal tekortkomingen kunnen ontdekken, die als de reële oorzaak van die ontevredenheid mogen worden aangemerkt. Men zou het ook anders kunnen zeggen: wanneer men in bovenbedoelde hoedanigheid geconfronteerd wordt met bezwaren van de patiënt tegen zijn prothese, dan is het maar zelden dat bij onderzoek geen elementaire gebreken in de constructie aanstonds opgespoord kunnen worden en waardoor de klachten kunnen worden verklaard.

Dit wil uiteraard niet zeggen dat onder alle omstandigheden een kunstgebit moet en kan beantwoorden aan de verwachtingen van de drager of draagster. In de gevallen, waarvoor men in de regel geplaatst wordt, had echter met de capaciteiten, waarover de gemiddelde tandarts geacht moet worden te beschikken, een meer tevredenstellend resultaat kunnen worden bereikt.

Voor de particuliere praktijk ontbreekt deze toetsingsmogelijkheid vrijwel, maar het valt niet te ontkennen dat ook daar lang niet altijd aan functionele en zeker aan cosmetische factoren zoveel aandacht en zorg is besteed als met de wetenschappelijke en technische stand van zaken van dit oogenblik in overeenstemming is. Groot is het aantal prothesedragers en vooral draagsters, dat op het eerste gezicht vanwege de gebrekkige camouflage hun gebitsinvaliditeit verraad. Eerstens door een te geringe verticale dimensie en onvoldoende lipvulling en dientengevolge nodeloos diepe plooiën en scherpe gelaatstrekken naast uitdrukkingloosheid van het gezicht.

Voorts, nu eens te geringe zichtbaarheid van het gebitsfront waardoor niet zelden de schijn van kunststandeloosheid wordt gewekt, dan weer een te lage occlusielijn, welke bij het lachen een hinderlijk brede strook kunsthars te voorschijn tovert. En haast altijd, te kleine, te smalle en meisjesachtig lichte of bleke tanden zelfs bij mannen op gevorderde leeftijd! In de volgende hoofdstukken zal daar uiteraard nader op worden ingegaan.

Nu zou men kunnen tegenwerpen: als het dan zó gesteld is als gij voorgeeft, waarom zijn er dan niet veel meer patiënten teleurgesteld in hun prothetisch herstel? Dat zouden de tandartsen in hun praktijk zeker merken. Inderdaad, maar een belangrijk element vormt het ontbreken van een juist cosmetisch begrip bij het grote publiek, vaak het richtsnoer voor de tandarts bij de constructie van menig kunstgebit. Want ook bij deze mangelt het klaarblijkelijk aan een juist gevoel voor natuurgelijkende rehabilitatie van zijn patiënt. Ware het anders dan zouden dergelijke opzichtige, ja wanstaltige protheses onverenigbaar moeten zijn met het professionele zelfrespect en niet, gelijk thans, veeleer regel dan uitzondering. Voor het overige speelt de lijdzaamheid, de inschikkelijkheid, de bereidheid zich te buigen voor de autoriteit van wie geacht wordt deskundig te zijn een voorname rol en uit dien hoofde zijn velen, die het zich anders hadden voorgesteld, aanstonds gereed om te trachten zich zo goed mogelijk aan de functionele en andere tekortkomingen van hun corpus alienum aan te passen en er een accoord mee te treffen. Het is op grond van deze psychologische omstandigheid dat „de statistiek” al heel gunstig wordt beïnvloed. Daartegenover staat slechts een kleine minderheid van lieden die gewend zijn voor hun rechten op te komen, niet bereid zijn iets over hun kant te laten gaan en niet van zins zich neer te leggen bij de apodictische of geruststellende verklaring dat alles in orde is en slechts een kwestie van tijd en wennen.

Komt de onvoldane patiënt nog enige keren met zijn bezwaren op het appèl dan zal de weinig verheugde tandarts meestal trachten door een detailwijziging, die alleen in vermindering, nooit in een aanvulling kan bestaan, (maar men kan nooit weten . . .) een kentering ten goede in diens gezindheid ten opzichte van de prothese tot stand te brengen. Gelukt dit niet dan is doorgaans het afscheid dat de tandarts, al naar zijn meer of minder autoritaire aard, verklaart er niets meer aan te willen of te kunnen doen.

En nu komt het kritieke punt. Onze ziekenfondspatiënt, hier-

door geenszins overtuigd, gaat zijn bezwaren inbrengen en de mogelijkheid is groot dat „in beroep” een andere prothese wordt vervaardigd, die hem meer bevrediging geeft. Gevolg: de reputatie van de tandarts heeft een deuk gekregen, welke de triomferende patiënt niet zal verzuimen in zijn kennissenkring tot onderwerp van gesprek te maken. En het zal niet zijn discretie zijn, die belet dat het gerucht daarvan tot zijn tandarts doordringt.

Natuurlijk bestaat voor deze onfortuinlijke gang van zaken wel een verzachtende verklaring. De sociaal werkzame practicus, in de tredmolen van de dagelijks weerkerende stroom van behandelingzoekenden, beperkt zich bij de uitvoering van het geheel der verrichtingen tot datgene wat hij als onoverdraagbaar deel van zijn tandheeskundige taak niet aan andere krachten kan doorgeven. In deze van devaluaties omrankte harde wereld heeft dit zijn financiële consequenties, de netto-marge van de vergoeding voor prothetische hulp wordt er gevoelig door beïnvloed en de enige oplossing in de bovengeschetste situatie: „da capo” betekent, behalve ongehonoreerde nieuwe inspanning en toch al zo schaarse tijd, integrale verdubbeling van kosten. Commercieel bezien een strop, maar ja . . . , zo zakelijk kan het geval ook weer niet worden gesteld. Men moet toch aannemen dat het professionele gevoel van eigenwaarde een dergelijk prothetisch échec niet reactieloos aanvaardt, dat de zelfcritiek niet door sleur, verstarde routine en gemakzucht dermate overwoekerd is, dat de druk bezette practicus de energie niet zou kunnen opbrengen om door vernieuwde studie en opvoering van het peil der manipulatieve en technische procedure de gebleken tekorten te overwinnen. Bovendien is er nòg iets anders: de verplichtingen en het aanzien van het beroep.

Toen bij de wetswijziging van 1913 aan de bevoegdheid van de tandarts een nieuw punt werd toegevoegd: „het vervaardigen en plaatsen van kunststanden en gebitten,” leidde zulks in de strijd tegen de onbevoegde uitoefening tot het bekende arrest van de Hoge Raad van 9 Februari 1920, waarin werd vastgesteld dat deze behandeling behoorde tot de uitsluitende bevoegdheid van de tandarts. Hiermede werd in beginsel tevens de verantwoordelijkheid voor een richtige, wat later genoemd zou worden: „toepassing der tandprothese” gelegd op de schouders van de tandarts. Zo ergens, dan geldt ook hier dat het uitsluitende recht dienovereenkomstige verplichtingen met zich mee brengt. Zeker, wij weten het, de onbevoegde uitoefening is met het arrest van de Hoge Raad,

noch met de daaruit voortgevloede tragicomedie der „tandheelkundigen”-wetgeving en derzelver uitvoering uitgeroeid en — plechtige ministeriële toezeggingen in het verleden ten spijt — over het geheel in wezen ongemoeid gelaten. Dit is echter een thema dat in het kader dezer beschouwingen niet van belang is. Van grote importantie is echter wèl dat het door een tandarts geconstrueerde, althans geplaatste kunstgebit ten volle beantwoordt aan in het heden te stellen eisen en dat hijzelf met niets minder tevreden is. Het zou niet mogen voorkomen dat een situatie als onderstaand — en uit het jongste verleden — zich heeft kunnen voordoen: Een tandarts plaatste bij een dame een volledig kunstgebit, dat haar cosmetisch niet voldeed en waar zij ook functioneel niet mee overweg kon. Bij haar herhaalde bezoeken veranderde deze iets aan de opstelling in het front waardoor het aspect eerder slechter dan beter werd. In arren moede wendde de patiënte zich tot een voor haar willekeurige onbevoegde, van wie zij een andere prothese ontving, die — het moest worden erkend — haar uiterlijk aanzienlijk meer ten goede kwam en ook uit een oogpunt van articulatie als een verbetering moest worden aangemerkt. Het behoeft zeker geen betoog dat in een dusdanige competitie niet alleen een blamage voor de betreffende tandarts doch ook voor het aanzien van het beroep moet worden gezien.

Wil de professie voor zich het recht blijven opeisen om bij uitsluiting van alle anderen de tandvervanging, als onverbrekelijk bestanddeel van de uitoefening der tandheelkunst, toe te passen, dan zullen haar leden — voor zover zij zich daarmee bezig houden — met de daad moeten tonen over heel wat meer kennis en vooral inzicht te beschikken dan alleen nodig zijn voor het zuiver handwerkmatige deel, dat onder het begrip tandtechniek wordt samengevat.

Het is geen geheim dat de onbevoegden met meerdere of mindere vaardigheid in het laatste, onverpoosd in de weer zijn om te pas en te onpas voor een wettelijke erkenning van een zelfstandig optreden hun politieke kanonnen in stelling te brengen. Uit de historie der laatste decennia is genoegzaam gebleken dat op het politieke vlak sentimentoverwegingen een voorname rol spelen waarbij de tandartsen, met of zonder wagen-voor-een-zitdag, axiomatisch beschouwd worden als de bevoorrechte, economischsterken waartegen de verondersteld maatschappelijk-weerlozen recht hebben op overheidsbescherming.

Wie gewend is met een critisch oog om zich heen te zien, kan het niet ontgaan dat stumperige kunstgebitten een internationaal verschijnsel vormen, waarbij de meerdere of mindere welstand geen rol speelt. In deze algemeenheid kan bezwaarlijk een verontschuldiging worden gezocht, hoogstens kan zij aanleiding geven tot weinig vleierende conclusies aangaande het aesthetische, zo men wil: artistieke beschavingspeil der tandheelkunst.

Het is mijn overtuiging dat de prothese van de algemene practicus, zowel functioneel als cosmetisch aan belangrijk hogere voorwaarden kan voldoen dan thans het geval is. De oorzaak van deze onbevredigende, ja beschamende toestand kan ten dele gezocht worden in de omstandigheid dat de in de betreffende handboeken en tijdschriftartikelen aanbevolen werkwijzen als regel te omslachtig zijn en bij toepassing veel meer tijd vorderen dan waarover de gewone tandarts beschikt. Bovendien stelt de uitvoering bij de patiënt hoge eisen van vaardigheid, waaraan hij evenmin kan voldoen. Het gevolg is dan ook dat deze specialistische literatuur eerder afschrikt dan aanmoedigt en bijgevolg niet geraadpleegd wordt, zodat menig practicus zelfs niet in theorie de mogelijkheden kent waartoe zij de weg opent.

Daar komt nog bij dat de ontwikkeling van het laboratoriumwezen tot een zodanige vervalping heeft geleid, dat praktisch alle werkzaamheden buiten de mond blindelings buiten de deur ter uitvoering worden overgedragen. Het gevolg is dat een essentiële, „technische” verrichting zoals het opstellen, waarbij een onverbrekkelijk verband bestaat met des tandartsen waarnemingen aan uiterlijk en voorkomen van de patiënt, wordt toevertrouwd aan een willekeurige kracht, die van het geval niets weet. Deze technicus, hij moge dan alle kwaliteiten bezitten, die een goed „opsteller” in zich verenigt, kan slechts te werk gaan naar de uiteraard summier aanwijzingen van de tandarts, welke zelfs bij benadering geen compensatie kunnen vormen voor hetgeen deze aan waardevolle gegevens in zijn geheugen heeft vastgelegd en die niet voor overdracht of omschrijving vatbaar zijn. De technicus ziet alleen maar afdrukken, modellen, beetplaten en een articulator, die tezamen voor een individuele prothese (confectie bestaat niet) een zeer onvolledig geheel vormen om naar te werken. Men zal natuurlijk tegenwerpen dat bij de patiënt afdoende gelegenheid bestaat voor tussentijdse controle en correctie. De straat, het station, de schouwburg bieden de geoefende waarnemer voldoende materiaal

om te zien wat daarvan also terecht komt in veel gevallen.

Het valt niet te ontkennen: de vervaardiging van een goed passend kunstgebit is geen eenvoudige zaak. Tot die conclusie komt telkens weer degene, die zich zorgvuldig rekenschap wil geven van de voorwaarden, waaraan in elk afzonderlijk geval moet worden voldaan, wil de prothese niet alleen een redelijk functionerend kauwapparaat zijn, doch tevens voorzien in het beoogde physiognomische herstel. Ook hierop zal in de desbetreffende hoofdstukken nader worden ingegaan.

Het zal vermoedelijk uit deze inleidende beschouwing reeds duidelijk zijn geworden dat ter wille van een functioneel en cosmetisch aan hogere dan de gangbare voorwaarden beantwoordende prothese, het persoonlijk aandeel van de tandarts in het totaal der verrichtingen aanzienlijk groter zal moeten zijn dan thans gebruikelijk is. Wie daartoe niet in staat of bereid is kan slechts worden aangeraden de volgende uiteenzettingen ongelezen te laten en de vrijkomende ogenblikken liever te besteden aan de technische rubriek van „de Auto” of zich te verdiepen in de casuïstiek van het systeem van Culbertson.

(Wordt vervolgd)